

ΛΟΓΟΣ & ΟΜΙΛΙΑ

Πρόκειται για δυο διαφορετικές έννοιες που πολλοί τις συγχέουν ως συνώνυμες. Στην πραγματικότητα όμως, είναι δυο διαφορετικές έννοιες που η κάθε μια έχει τον δικό της ρόλο στην ανάπτυξη της έκφρασης γενικότερα του παιδιού.

ΛΟΓΟΣ: Είναι το κωδικοποιημένο σύστημα επικοινωνίας είτε προφορικό είτε γραπτό. Αφορά το περιεχόμενο και τη σημασία των λέξεων, την δημιουργία νέων και την άρθρωση των λέξεων μεταξύ τους. Συντελείται από την φωνολογία, γραμματική σύνταξη και σημασιολογία του λεξιλογίου σε κάθε πρόταση για να μπορέσει ένα παιδί να εκφράσει τις ιδέες του ή ανάγκες του και να γίνεται κατανοητός από τον συνομιλητή του.

ΟΜΙΛΙΑ: Είναι η εφαρμογή των κανόνων του λόγου. Σχετίζεται με την άρθρωση της λέξης, τη φωνή και την ροή του λόγου.

Ένα παιδί μπορεί να παρουσιάζει διαταραχή του λόγου δηλαδή δυσκολία να εκφράσει τις σκέψεις του ή να παρουσιάζει διαταραχή στην άρθρωση δηλαδή να μη παράγει σωστά τους ήχους/φωνήματα ή να παρουσιάζει δυσκολίες και στους δυο τομείς. Είναι απαραίτητη η αξιολόγηση από λογοθεραπευτή για τις δυσκολίες του παιδιού και την αντιμετώπιση αυτών.

ΤΑ ΣΤΑΔΙΑ ΕΞΕΛΙΞΗΣ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΟΜΙΛΙΑΣ

4 ΕΤΩΝ

- Έχει στο ρεπερτόριο του γύρω στις 1500 λέξεις.
- Χρησιμοποιεί προτάσεις των 4 – 5 λέξεων σύνθετης μορφής και σύνταξης.
- Αντιλαμβάνεται και χρησιμοποιεί τον αόριστο χρόνο.
- Μπορεί να μιλά για φανταστικές καταστάσεις π.χ.» ελπίζω να» ή «τι ωραία να.....».
- Αναγνωρίζει τα περισσότερα χρώματα, βασικά σχήματα π.χ. κύκλο.
- Αντιλαμβάνεται τις βασικές χρονικές έννοιες π.χ. «το πρωί» ή το «μεσημέρι».
- Κατακτά τους περισσότερους ήχους της γλώσσας μας εκτός από το «σ» το «ρ» και τα παράγωγά τους.

5-6 ΕΤΩΝ

- Έχει στο ρεπερτόριο του γύρω στις 2000 λέξεις.
- Χρησιμοποιεί σύνθετες προτάσεις π.χ. «Θα πάω στο πάρκο μετά που θα δω τηλεόραση γιατί τώρα είναι πολύ ζέστη».
- Μπορεί να οργανώσει τη σκέψη του και να διηγηθεί μία ιστορία που να έχει αρχή μέση και τέλος.
- Χρησιμοποιεί όλους τους χρόνους των ρημάτων στον προφορικό του λόγο.

- Κατανοεί και χρησιμοποιεί πολύπλοκες έννοιες όπως οι μέρες, δύσκολα αντίθετα π.χ. μαλακό/σκληρό, παλιό/καινούργιο, προθέσεις π.χ. μπροστά/πίσω, όλα τα χρώματα.
- Αρχίζει να κατανοεί χρονικές και χωρικές έννοιες π.χ μέρες της εβδομάδας, αριστερά – δεξιά.
- Αρθρώνει σωστά όλους τους ήχους της γλώσσας.
- Αρχίζει να αντιλαμβάνεται ότι η ομιλία αποτελείται από επιμέρους κομμάτια δηλαδή λέξεις, συλλαβές ήχους (φωνολογία).
- Κατηγοροποιεί τις λέξεις με κριτήριο τους ήχους που τις αποτελούν π.χ. λέξεις που αρχίζουν με τον ήχο «α».
- Αντιλαμβάνεται τη σχέση προφορικού και γραπτού λόγου και ότι οι λέξεις έχουν και γραπτή μορφή π.χ. αναγνωρίζει πινακίδες μεγάλων καταστημάτων, λέξεις μέσα από βιβλία του.

ΠΟΙΕΣ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

Οι διαταραχές του λόγου περιλαμβάνουν δυσκολίες στην κατανόηση, στην έκφραση ή στη χρήση του λόγου. Οι δυσκολίες αυτές, μπορεί να επηρεάζουν (1) το περιεχόμενο, δηλαδή τις έννοιες ή το λεξιλόγιο, (2) τη μορφή, δηλαδή τη σύνταξη, μορφολογία, γραμματική, φωνολογία και (3) τη σωστή χρήση, δηλαδή κατά πόσο ο λόγος που χρησιμοποιείται είναι κατάλληλος για τη συγκεκριμένη επικοινωνιακή στιγμή.

- **Γενική καθυστέρηση στην εξέλιξη του λόγου:** Το παιδί παρουσιάζει μία καθυστέρηση στην ανάπτυξη του λόγου σε σχέση με συνομήλικους. Η αργοπορία αυτή επηρεάζει όλους του τομείς του λόγου, λεξιλόγιο, γραμματική, κατανόηση.
- **Ειδική Γλωσσική Διαταραχή:** Είναι μία αναπτυξιακή γλωσσική διαταραχή, η οποία εκδηλώνεται από αργό ρυθμό γλωσσικής ανάπτυξης και δυσκολία στη χρήση των λειτουργικών μορφημάτων (π.χ. άρθρα , προθέσεις, καταλήξεις).
- **Πραγματολογικές Διαταραχές:** Διαταραχές που σχετίζονται με τη σωστή χρήση του λόγου σε διάφορες κοινωνικές συνθήκες (πχ πλαίσιο, συνομιλήτης)
- **Μαθησιακές Δυσκολίες:** Διάφορες δυσκολίες που επηρεάζουν την μάθηση του παιδιού.

ΠΟΙΕΣ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΤΗΣ ΟΜΙΛΙΑΣ

Οι διαταραχές της ομιλίας επηρεάζουν την εκφορά των ήχων για την άρθρωση των λέξεων, την ποιότητα της φωνής και τον ομαλό ρυθμό.

- **Διαταραχή της Αρθρωσης:** Είναι η δυσκολία στη σωστή παραγωγή των ήχων που έχει ως αποτέλεσμα την δυσνόητη ομιλία.

- **Φωνολογική Διαταραχή:** Η διαταραχή αυτή εκδηλώνεται με πολλαπλές αλλοιώσεις, παραλείψεις και μεταθέσεις ήχων και συλλαβών.
- **Δυσαρθρία:** Διαταραχή η οποία σχετίζεται με την έλλειψη συντονισμού μεταξύ της αναπνοής, της άρθρωσης, της φώνησης και της προσωδίας.
- **Απραξία:** Διαταραχή η οποία σχετίζεται με δυσκολίες στον προγραμματισμό, στη συντονισμένη και με ακρίβεια εκτέλεση των αρθρωτικών κινήσεων.
- **Τραυλισμός:** Είναι η διαταραχή στη ροή της ομιλίας με επαναλήψεις ήχων, συλλαβών, λέξεων, ακατάλληλες παύσεις και επιμακρύνσεις ήχων. Σημειώνεται ότι ένα μεγάλο ποσοστό παιδιών μεταξύ της ηλικίας των 3 - 4 την ομάδα των ομαλών δυσευθραδειών και είναι πιο έντονο όταν το παιδί ενθουσιάζεται ή αγχώνεται στην ομιλία του. Μετά την ηλικία των τεσσάρων, η ροή του ομιλίας επανέρχεται στη φυσιολογική μορφή.
- **Φωνητικές Διαταραχές/Δυσφωνίες:** Είναι η διαταραχή που εκδηλώνονται με αλλαγή στην ποιότητα της φωνής του ατόμου. Οι αλλαγές αυτές ενδέχεται να επηρεάσουν τον τόνο, την ένταση ή και την ποιότητα της φωνής.

ΔΕΚΑ ΤΡΟΠΟΙ ΠΟΥ ΒΕΛΤΙΩΝΟΥΝ ΤΟΝ ΛΟΓΟ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Πολλοί γονείς/εκπαιδευτικοί αναρωτιούνται **ΠΩΣ** να ενισχύσουν τον λόγο του παιδιού τους ανάλογα με την χρονολογική του ηλικία. Τα καθημερινά ερεθίσματα που λαμβάνει το παιδί είναι πολλαπλά γι' αυτό πρέπει να αποφεύγονται άσκοπες ερωτήσεις όπως «Τι είναι αυτό;». Οι γονείς βομβαρδίζουν το παιδί με ερωτήσεις για να προσκομίσουν πληροφορίες ή υποδεικνύουν στα παιδιά τι να πουν, όπως για παράδειγμα «πες σε παρακαλώ», «πες καλημέρα» κα.

Παρακάτω ακολουθούν τρόποι για την βελτίωση του λόγου, οι οποίοι θα προσαρμόζονται σε λεξιλόγιο ή σε θεματολογία συζήτησης ανάλογα την χρονολογική ηλικία του παιδιού. Οι γονείς/εκπαιδευτικοί πρέπει να προσαρμόζουν το λεξιλόγιο τους για να μπορεί το παιδί να τους μιμηθεί, κατανοήσει και χρησιμοποιήσει καινούργιες λέξεις εμπλουτίζοντας την έκφραση του.

- **Χρήση απλών και κατανοητών νοημάτων:** χρησιμοποιούμε λέξεις απλές και σύντομες φράσεις. Σε μικρότερης ηλικίας παιδιά λέμε «μάζεψε τα παιχνίδια σου» και σε μεγαλύτερης ηλικίας λέμε «μάζεψε τα παιχνίδια σου, γιατί δεν θα χωράμε να περάσουμε και ίσως σκοντάψουμε».
- **Ρήματα:** προτιμάμε ρήματα σε πρώτο ενικό για να τραβήξουμε την προσοχή τους. Για παράδειγμα, «πλύνε τα χέρια σου και έλα στο τραπέζι».
- **Ερωτήσεις:** Χρησιμοποιούμε ερωτήσεις ανοικτού τύπου για να αποφύγουμε μονολεκτικές απαντήσεις. Για παράδειγμα «Πως ήταν η μέρα σου σήμερα;» αντί «Πέρασες καλά στο σχολείο;».
- **Εικόνες:** Οι εικόνες βοηθούν στην άμεση κατανόηση στο τι ζητάμε από το παιδί ή για να ενισχύσουμε την ανάκληση της λέξης.

- **Μίμηση:** Για μικρότερης ηλικίας παιδιά όπου ο γονέας/εκπαιδευτικός μιμείται λέξεις που είναι γνωστές στο παιδί και στην συνέχεια εμπλουτίζουμε με πιο δύσκολες, σύνθετες, πολυσύλλαβες.
- **Εμπλουτισμός:** Ο γονέας/εκπαιδευτικός επαναλαμβάνει την λέξη του παιδιού με περισσότερες λέξεις. Για παράδειγμα, «κράτησε το ποτήρι με το νερό» αντί «νερό».
- **Παράλληλη ομιλία:** όταν το παιδί ασχολείται με κάτι όπως να τρώει, να παίζει, να συνοδεύεται από ομιλία δηλαδή να μιλάτε για αυτό που κάνει εκείνη την στιγμή. Με αυτόν τον τρόπο, το παιδί μαθαίνει να κατανοεί σημασιολογικά τις λέξεις και να τις μεταφέρει μετέπειτα στο συμβολικό του παιχνίδι.
- **Χρόνο:** Υπάρχουν παιδιά που χρειάζονται χρόνο να επεξεργαστούν την προφορική εντολή για να ανταποκριθούν ή χρειάζονται χρόνο να ανακαλέσουν την ζητούμενη λέξη. Πρέπει να είμαστε υπομονετικοί για την ολοκλήρωση της σκέψης του παιδιού.
- **Δυνατότητα επιλογής:** Μικρότερης ηλικίας παιδιά χρησιμοποιούν το δείξιμο για να ζητήσουν ένα αντικείμενο. Όσο μεγαλώνουν πρέπει ο γονέας/εκπαιδευτικός να του δίνει δυνατότητα επιλογής για την ανάπτυξη του λόγου/λεξιλογίου. Για παράδειγμα, ρωτάμε «Θες νερό ή χυμό;».
- **Απομάκρυνση αντικειμένων.** Εάν το παιδί παίζει συστηματικά με κάποιο παιχνίδι, τότε να το τοποθετούμε σε σημεία που δεν έχει πρόσβαση με αποτέλεσμα να του δώσουμε κίνητρο για επικοινωνία και να το ζητήσει από τον γονέα. Για παράδειγμα, ο γονέας τοποθετεί το αμαξάκι/κούκλα στο ράφι και το παιδί το ζητά από τον γονέα, όχι μόνο με δείξιμο αλλά και με λεκτική χρήση.

Οι γονείς/εκπαιδευτικοί θα πρέπει να δημιουργούν συνθήκες τέτοιες που να ενισχύουν την επικοινωνία των παιδιών. Μια βόλτα στον ζωολογικό κήπο, στο σούπερ μάρκετ ή στην παιδική χαρά, διαβάζω ένα παραμύθι και δημιουργώ με πλαστελίνη ή μια ζωγραφιά (κάτι σε σχέση με το παραμύθι) ή διηγείται την ιστορία με συνοχή, είναι ενδεικτικές δραστηριότητες για την ενίσχυση της κατανόησης και για την ενίσχυση της έκφρασης του λόγου.

ΜΕ ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ.....

ΤΙ ΚΑΝΩ ΩΣ ΓΟΝΕΑΣ/ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΓΙΑ ΝΑ ΕΝΙΣΧΥΣΩ ΤΗΝ ΕΚΦΡΑΣΗ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

ΤΙ ΚΑΝΩ:	ΤΙ ΔΕΝ ΚΑΝΩ:
Διαβάζουμε βιβλία με το παιδί διαφόρων θεμάτων για τον εμπλουτισμό γνώσεων.	Δεν διαβάζουμε βιβλία χωρίς εικόνες ή με πολλά λόγια κυρίως στα μικρά παιδιά.
Μιλάτε του φυσιολογικά δηλαδή με κανονικό ρυθμό ομιλίας.	Δεν μιλώ γρήγορα στο παιδί ή μωρουδίστικα.
Δώστε ένα καλό πρότυπο ομιλίας δηλαδή χρησιμοποιούμε σωστά δομημένες προτάσεις.	Μην του ζητάτε να μιλά πιο αργά για να επαναλαμβάνει τις δικές σας προτάσεις.
Ακούστε το παιδί σας όταν θέλει να	Δεν γυρνά την πλάτη μου όταν μου μιλά

μοιραστεί μαζί σας τις εμπειρίες του.	το παιδί και δεν λέω «δεν μπορώ τώρα, έχω δουλειά».
Δεχτείτε κάποια «λάθη» του στον λόγο.	Μην περιμένετε τελειότητα στην παραγωγή του λόγου και εκφορά των λέξεων (μέχρι τα 4 έτη).
Δώστε του υπευθυνότητες για να γίνει αυτόνομο.	Μην τα κάνετε εσείς για το παιδί αλλά να το καθοδηγείται ώστε να πετύχει το στόχο.
Να δίνεται επιλογές στο παιδί.	Μην χρησιμοποιείται «προσταγές».

ΝΑ ΘΥΜΑΣΤΕ.....

Ζητήστε επαγγελματική βοήθεια εάν υποψιαστείτε το παραμικρό πρόβλημα.

Δεν περιμένουμε να πάει στο δημοτικό για να αναπτυχθούν οι δεξιότητες, υπάρχουν ορόσημα ανάπτυξης στους διάφορους τομείς που πρέπει να προλαμβάνουμε.

Τσιμπλούλη Ζωή-Δήμητρα, MSc-SLP